

РОЛЬ ФІЛОСОФІЇ В ОСМИСЛЕННІ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ

Ісакова О.І.

кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук
Таврійського державного агротехнологічного університету
м. Мелітополь, Україна

Глобальні проблеми в цілому являють собою складну систему, що охоплює людину, суспільство і природу в їх багатоманітних взаємозв'язках і взаємозалежностях, що робить їх вивчення неможливим окремими науками, рамки яких занадто вузькі, щоб бачити ту чи іншу проблему – об'єкт їх дослідження – в контексті інших глобальних проблем. А тому, незалежно від того, які конкретні задачі вирішує та чи інша наука у вирішенні глобальних проблем, необхідною умовою є філософський погляд, філософське осмислення як причин виникнення, загострення, так і основних передумов розв'язання глобальних проблем сучасності.

Без такого широкого, цілісного погляду на проблеми, що стоять перед людством, в якому були б відображені також всі наступні досягнення в різних галузях знання, неможливі ні фундаментальні відкриття, ні розвиток науки взагалі, ні тим більше ефективне розв'язання глобальних суперечностей сучасності. При цьому головна функція філософії в тому, щоб забезпечити світоглядну, методологічну, культурологічну і етичну основу відповідних рішень.

Під глобальними проблемами розуміють ряд найбільш актуальних проблем, пов'язаних із явищами і процесами, які зачіпають життєві інтереси всього людства, та вимагають для свого вирішення колективних зусиль всього світового співтовариства, а при несвоєчасному вирішенні загрожують його існуванню.

До найважливіших глобальних проблем сучасності належать: проблема війни і миру; демографічна; екологічна; енергетична; сировинна; продовольча; мирне освоєння Світового океану і Космосу; подолання економічної відсталості країн, що розвиваються, ліквідація небезпечних хвороб.

Оскільки філософія формує світогляд людини, в якому відбиваються ті цінності, що орієнтують її діяльність, а глобальні проблеми сучасності є наслідком діяльності людей, то логічно виникає потреба у філософському осмисленні їх суті, причин виникнення та загострення і на цій основі формування нового світогляду, нових цінностей, які сприяли б вирішенню цих проблем.

Глобальні проблеми охоплюють всю земну кулю, причому не лише ту її частину, де проживають люди, але й іншу її поверхню, надра, атмосферу і навіть космічний простір, що потрапляють в сферу діяльності людини. Важливо при цьому відзначити, що будь-яка проблема лише тоді може вважатися глобальною, коли вона є актуальною відносно будь-якого регіону, тобто проявляється в них. [1, с.205]

Для більш сторогого визначення глобальних проблем на відміну від усіх інших в науці і філософії, крім географічного, вводяться додаткові критерії, котрі характеризують їх з боку суттєвих рис, якими вони володіють.

Більшість дослідників визначають такі особливі риси, які відрізняють власне глобальні проблеми від будь-яких інших:

1. По своїй суті глобальні проблеми зачіпають інтереси не лише окремих людей, народів, держав чи груп держав, а всього людства, тобто носять планетарний, вселюдський характер.
2. Ці проблеми є об'єктивним фактором світового розвитку і не можуть бути проігноровані, а тому потребують негайних рішень.
3. Невирішеність глобальних проблем становить загрозу для існування людства та може призвести до загибелі цивілізації як такої.

4. Глобальні проблеми не можуть бути вирішені зусиллями окремих держав, а потребують цілеспрямованого об'єднання зусиль всього світового співтовариства.

Принциповою особливістю глобальних проблем є їх комплексність, тобто складна взаємозалежність, взаємообумовленість і тісний зв'язок між собою.

Актуалізація чи навпаки вирішення однієї з них безпосередньо або побічно відбивається на всій системі глобальних проблем сучасності. Тому вирішення однієї з глобальних проблем передбачає врахування на неї впливу інших проблем. [1, с.220]

Характерною рисою глобальних проблем є їхній динамізм, тобто можливість збільшення кількості проблем, які відносяться до глобальних, чи навпаки зменшення по мірі їх вирішення. Яскравим прикладом є проблема тероризму, яка переростає в глобальну на наших очах.

Серед різноманітних підходів до класифікації глобальних проблем найбільше визнання в сучасній науці має поділ, який враховує об'єкти, які відчують на собі дію цих проблем і діяльність суб'єктів, які викликають загострення їх.

Першу групу глобальних проблем складають проблеми, які характеризуються найбільшою загальністю та актуальністю і впливають з взаємодії між такими соціальними спільнотами людей, як держава, народи, нації, соціально-економічні системи, тому їх називають інтерсоціальними. Ці проблеми обумовлені суспільно-політичними реаліями, які зумовлюють передусім протиріччя між різними державами світу. До найважливіших проблем цієї групи відносять проблему усунення війни з життя суспільства; встановлення нового економічного порядку, спрямованого на подолання економічної, екологічної, науково-технічної відсталості країн, що розвиваються. [2, с.37]

Друга група об'єднує ті проблеми, які виникають в результаті взаємодії людини і суспільства з природою – це природно-соціальні проблеми. До них

належить екологічна проблема, енергетична, мінерально-сировинна і проблема освоєння Космосу і Світового океану.

Третю групу складають проблеми, що пов'язані з відносинами між людиною і суспільством – це антропосоціальні проблеми. До них в першу чергу належить демографічна, а також проблеми охорони здоров'я, бідності та голоду.

Кожен з трьох блоків глобальних проблем має свою специфіку, але вони утворюють цілісну систему, ядром якої є проблема людини та її майбутнього, яка перетворилася в загальнонаукову і потребує для свого вирішення об'єднання зусиль представників всіх областей знання – природничих, суспільних і технічних наук.

Спираючись на досягнення конкретних наук, філософське дослідження розглядає глобальні проблеми лише тією мірою, в якій вони обумовлюють одна одну. Іншими словами, філософський підхід передбачає розгляд глобальних проблем в їх єдності, цілісності і взаємозв'язку з точки зору їх суспільної значимості і соціальної обумовленості.

Виділяючи специфіку філософського осмислення глобальних проблем сучасності, можна виділити такі найважливіші, характерні лише для цієї форми пізнання особливості:

1. Формуючи світогляд, філософія задає певні ціннісні установки, які значною мірою визначають направленість людської діяльності, а відповідно і її результати.
2. Узагальнюючи дані окремих наук і теорії, які виникають в їх надрах, філософія дає таким чином інтегрований погляд на глобальні проблеми сучасності.
3. Філософія пояснює суспільні явища і процеси в історичному контексті, формуючи таким чином найбільш загальні закони розвитку суспільства і природи, тому виникнення глобальних проблем розглядається як результат об'єктивного процесу суперечливого розвитку історії.

4. З філософських позицій можна побачити загальну тенденцію розвитку глобальних проблем сучасності, динаміку їх взаємодії і взаємообумовленість, в якій вони знаходяться.
5. Результатом цілісного бачення природно-історичного процесу і діалектичного підходу до його тлумачення є можливість більш чіткої орієнтації в стрімко зростаючому потоці інформації по глобальних проблемах сучасності. [3, с. 126]

І, нарешті, ще однією важливою методологічною функцією філософії є розробка цілого ряду категорій, що мають безпосередній зв'язок з сучасними актуальними проблемами людства і які відіграють велику роль в осмисленні і розумінні об'єктивних тенденцій світового розвитку.

Література:

1. Кантор К.М. История против прогресса. Опыт культурно-исторической генетики. М: Наука, 2003. 350 с.
2. Косов Ю.В. В поисках стратегии выживания. Анализ глобального развития. СПб: Невский проспект, 2009. 420 с.
3. Радьяр Д. Планетаризация сознания от индивидуального к целому. М: Ваклер, 2005. 377 с.